

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ. — *Ποίηση* : Τὰ *Vestigia flammæ*, τοῦ Ἀνρὺ ντε Ρενιέ. — Ἡ μελέτη τοῦ ντ' Ἐπιστάιν γιὰ τὴ νέα ποίηση. — «Τὰ βραβεῖα Νόμπελ καὶ Γκογκούρ.

— Μιὰ ἐκδοση τοῦ Ἑντουάρ Ζοζέφ ἀπὸ τὶς τελευταῖες, εἶναι οἱ *Lettres intimes* τοῦ Ζὺλ Μπαρμπέ ντ' Ὁρεβιλλύ. Πολλὰ του γράμματα, μαζεμένα καὶ φροντισμένα ἀπὸ τὴν κυρία Λουίζα Ρέντ, μιὰ εὐγενικῶς του φίλη, πιστὴ στὴ μνήμη τοῦ μεγάλου Νορμανδοῦ συγγραφέα.

Γραμμένα ἀπὸ τὸ 1844—1880 μᾶς ζυγγραφίζουνε σὰ σὲ κορδέλλα κινηματογράφου, συγκινητικὰ, πικρά, τὴν καθημερινὴ ζωὴ του, ὅπως στάθηκε γι' αὐτόνε μιὰ σκληρὴ βιοπάλη, ἕνας ἀσκόλαστος ἀγώνας.

«Ἀπὸ τὴ Δευτέρα ἴσαμε τὴν Πέμπτη, γράφει κάποτε στὸ φίλο του Σάν-Μώρ, θάμαι ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὑποχρεωμένος νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω ἄρθρα. Καὶ ξαίρεις, εἶναι βαρὺ νὰ γράφεις κ' ἕνα ἄρθρο μόνο· θέλει κόπο. ἄμα ἔχεις τὸ ἐλάττωμα, ὅπως ἐγώ, νὰν τὰ διαβάζεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσα με τὸ τέλος ὅλα γιὰ ὅσα ἔχεις νὰ μιλήσεις, καὶ δὲ σοῦ φτάνει μοναχὰ νὰ ρήχνεις, ὅπως τόσοι ἄλλοι, μιὰ ματιὰ στὸν πρόλογο καὶ στὰ περιεχόμενα.»

Κάπια φορὰ τὸν εἶχαν νανουρίσει μὲ ἐλπίδες μιᾶς κληρονομίας οἰκογενειακῆς, μὰ ὁ κληροδότης τὸν ἐξέχασε τὴν τελευταία στιγμὴ.

«Τώρα δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται πιά νὰ ὑπολογίζω σὲ κανέναν ἄλλον ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, γράφει στὴν καλὴ του φίλῃ Ἐλισσάβετ. Ἡ φιλία σας γιὰ μένα σὰς ἔκανε νᾶχετε ὅλες ἐκείνες τὶς ἐλπίδες, ποὺ δὲ μοιραζόμουναι... Κι ὁμως... Ἄδικα ἀγωνίζεται κανένας νᾶναι φρόνιμος· ἢ ἐλπίδα, ὅσο κι ἂν τὴ διώχνει τὸ μυαλό. γλιστράει κι ἀπ' τὴν πιδ. σφιχτοκλεισμένη πόρτα στὴν καρδιά μας· κ' ὕστερα δὲν εἶναι εὐκόλῃ δουλιὰ νὰ τὴν λιώσεις μὲ τὴ φτέρνα σου...»

Ἄλλῃ φορὰ τῆς λέει· «Πρέπει νὰ πεθάνω μὲ τὰ ὅπλα μου στὸ χέρι, μὲ τὴν πέννα μου. Κ' ἔτσι — τὸ ξαίρω — θὰ πεθάνω. Δὲ θᾶχω ποτέ μου γιὰ νὰ θγάλω τὸ ψομὶ μου τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ φτωχό μου τὸ μυαλό. Καὶ τὸ ταλέντο ποῦχω, δὲν εἶν' ὅσο πρέπει ταπεινὸ γιὰ νὰ μοῦ δώσει τὴν περιουσία. Γιατὶ ἢ ἐπιτυχία στὸν κόσμο, ἢ δημοτικότητα, ἢ περιουσία, εἶναι μόνο γιὰ τὰ ταπεινὰ ταλέντα — τόσο ταπεινὰ, ἴσαμε τὸ ἐπίπεδο κεινῶν ποὺ τάγοράζουμε.

Στὸ ἴδιο γράμμα λέει, τελειώνοντας· «Τίποτα δὲ

θ' ἀλλάξει πιά μὲς στὴ ζωὴ μου. Ἡ δουλιὰ ! Δουλιὰ ἀκόμα, πάντα μου δουλιὰ ! Δὲ μὲ τρομάζει αὐτό, ἀγαπητὴ μου Ἐλισσάβετ. Ὁ Θεὸς μοῦχει δοσμένη τὴν ὑγεία, ποὺ βαστάω γι' ἀρκετὰ ξενύχτια ἀκόμα. Δόξα νᾶχει ὁ Θεὸς γιὰ ὅ,τι μοῦδωκε· κι ἀκόμα δόξα νᾶχει — κι ἂς τὸ λέω μὲ λιγότερη εὐγνωμοσύνη αὐτό — καὶ γιὰ ὅ,τι μ' ἀρνῆθηκε...»

Ἄν καὶ μέσα στὰ γράμματα αὐτὰ εἶναι μόνον ἡ εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ, εἶναι δύσκολο διαβάζοντάς τα κανεῖς νὰ μὴν ὑψωθεί στὴ θλιβερὴ γενικότη ἀσθενείας νὰ μὴ δεῖ ζωγραφισμένη μέσα τους τὴν ἴδια μοῖρα κάθε διαλεχτοῦ ἐργατῆ τῆς ιδέας. Βέβαια αὐτὸ εἶναι μιὰ ὀψι μοναχὴ, μιὰ λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ. Καὶ μάλιστα κείνη, ποὺ ἐπειδὴ τὴν ξαίρουμε πολὺ, μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς συγκινεῖ λιγότερο. Εἶναι τόσο ἀστεῖο σήμερα νὰ καρτερεῖ κανεῖς νὰ ζήσει ἀπὸ τὸ ταλέντο του ! Οὐτ' εἶναι δυνατό καὶ νᾶλλάξει τὸ πρᾶμα. Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Μωρεὰς ἔλεγε μὲ τὶς *Stances* του «Γὼ ποὺ ἔχω τὸν Ἀπόλλωνα στὴν ἄκρη τῶν δαχτύλων μου εἶμαι κορόιδο τοῦ χυδαίου». ἴσαμε σήμερα ποὺ λογοτέχνες διαλεχτοὶ σ' ὅλο τὸν κόσμο δυστυχοῦνε, διαφορὰ καμιά δὲν εἶναι· κι οὔτε ἐλπίδα γιὰ τὸ αὐριο καν. Ὅσο καλόκαρδος καὶ νᾶναι, ὅσο εὐγενικός, ὁ Ἀπόλλωνας, τὸ καρνέ του μὲ τὰ τσέκ δὲν ἔχει περιθώριο μεγάλο. Αὐτὸ τὸ ξαίρουμε ἀπὸ πρὶν καὶ κείνοι ποὺ τοῦ ἀφιερώονται. Τὰ γράμματα τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ ἀξίζουνε νὰ διαβαστοῦν καὶ γιὰ πολλὰς τους ἄλλες χάρες.

= *Vestigia flammæ* λέει ὁ Ἀνρὺ ντε Ρενιέ τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογὴ ποὺ μᾶς ἔδωσε. *Vestigia* μόνον φλόγας, ὄχι φλόγα πιά σὰν τὴν παλιά. Ἔτσι ζητάει νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσει. Μιὰ πικρὴ βραδιά του τάχα ὁλομόναχος ὁ ποιητὴς στὴν ἄκρη τοῦ τζακιού, σκαλίζει μὲς στὴ θράκα. Καὶ κοιτάει τὶς σπίνθες, ποὺ, ἕνας σωρός, λάμπουνε μιὰ στιγμὴ καὶ σβήνουν ὕστερα μὲς στὴ στάχτη. Καὶ σὰ νᾶναι οἱ σπίνθες τὰ ὄνειράτα τοῦ ποιητῆ, οἱ θύμησές του. οἱ ἔρωτές του, οἱ φιλοδοξίες του μιὰ μιὰ... Ὅλα τοὺς ματαιότη. Μάταια κι ἂν πόθησε τὴ δάφνη. Καὶ νᾶν τὴν ἀπόλαιβε, μιὰ ματαιότητα κ' ἡ δόξα, ὅπως οἱ ἄλλες, ἕνα ψέμα... Καὶ κατάντησε κι αὐτός, μὲ τὰ μεγάλα ὄνειράτα καὶ μὲ τὰ δυνατὰ φτερά, σὰν κάθε ἄνθρωπος κοινός νὰ σέρνει θλιθερά τὸν ἑαυτό του κουρασμένον, ἀηδιασμένον ἀπὸ κάθε τί. Τὸ στόμα του μὲ τὴν πικρὴ τὴ σύσπαση ἀπὸ τὴν κόουραση, δὲ θᾶδρει ὕμνους νὰ τονίσει πιά. Ποτέ πιά τώρα ἕνα θεῖο πλᾶσμα δὲ θᾶρθε νὰ καθήσει πλάι του. Στὰ μιά-

τις του δὲ γλυκοτρέμει πιά τὸ αἶμα. Τὸ τζάκι του δὲν ἔχει παρὰ σπίδες μονάχα, Vestigia, ἀπ' τὴν ἀρχαία φλόγα. Ἡ φλόγα πάει, ξεψυχᾷ. Κι ὁ ποιητὴς σκαλίζει μονάχα τισπίδες μὲς στὸ θλιβερό του τζάνι καὶ μᾶς δίνει τὰ Vestigia πού μόνον ἓνα θάμπὸ καπνὸ καὶ μιὰ μελαχολία σκορπάνε γύρω.

Ἔτσι σὰ νὰ θέλει ὁ ποιητὴς νὰ μᾶς παρουσιάσει τὴν καινούργια συλλογὴ του. Καὶ μᾶς φρίνεται ἀμέσως σὺν παρὰξενῇ αὐτῇ ἡ διάθεσις γιὰ τὸν Ἀνρὺ ντὲ Ρανιέ, πού ἔχουμε συνηθίσει νὰ τὸν βλέπουμε μὲ νέα δύναμη κάθε φορὰ νὰ ὑψάνεται στὸν ἱλιγγο κάπνου καινούργιου ἔρωτα ἢ κάπνου τολμηροῦ ἰδανικοῦ.

Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα καὶ ἡ συλλογὴ του ἀντὶ τὸν καπνὸ καὶ τὴ μελαχολία πού προσπάθησε ὁ ποιητὴς νὰ μᾶς δώσει, σκορπάει κι αὐτὴ τὴν ἴδια λάμψη τῆς μεγάλης του τῆς φλόγας. Ἄδικα κι ἂν λέει πὼς τοῦ εἶν' ἀταίριαστο νάκούει πιά τὴν ξεγελάστρα τὴ φωνὴ πού λέει «ἀ κ ὁ μ κ» τὴ στιγμή πού πρέπει νὰ τῆς ἀπαντάει «φ τ ἄ ν ε ι». Τὰ Vestigia flammiae μόνον ἓνα φύλλο ἀκόμα δάφνη τοῦ προσθέτουμε. Καὶ εἴτανε φυσικὸ αὐτὸ γιὰ τὸν Ἀνρὺ ντὲ Ρανιέ, πού ξεχωρίζει μέσα στὶς ποιητικὲς ἀξίες τῆς σύχρονης Γαλλίας.

—Μὲ τὸν τόμο του «Ἡ σημερινὴ ποίηση» ὁ ντ' Ἐλσταίν μᾶς δίνει πρῶτος σχεδὸν μιὰ ἐπιστημονικὴ μελέτη καὶ ἀνάλυση τῆς νέας ποίησης, ὅπως τὴ λέει. Τῆς κυβιστικῆς δηλαδή, ἀφοῦ κι αὐτὴ τὸν ἴδιο χαραχτηρισμὸ τῆς ἔχει, ὅπως ὁ κυβισμὸς στὴν τέχνη, τὸ νὰ μὴν ἀκολουθεῖ τὴ λογικὴ οὔτε τὴ νόση στους νόμους τῆς καὶ νὰ ζητάει τὴν ἐκφράση, ὅπως φαντάζεται «τοῦ αἰσθηματος» πρὶν φτύσει ἀκόμα στὴν ἀντίληψη. Θὰ χρειαζόντανε πολλὲς σελίδες γιὰ νὰ ποῦμε ἓνα ἓνα κεφάλαιο τὶς θεωρίες τοῦ Ἐλσταίν.

Κεῖνο πού ἀπομένει χαρακτηρισμὸς τῆς, εἶναι πὼς οἱ νέοι ποιητὲς, οἱ κυβιστὲς τῆς ποίησης, ἓνα ζητοῦνε μόνον : νὰ μὴν ὑπακούνε στὴ γραμματικὴ, οὔτε στὴ σύνταξη καὶ γενικὰ στὴ λογικὴ. Κι αὐτὴ ἡ τάση τοῖς εἶναι πού δίνει δέξια «χάριμα ἰδέσθαι» τὴν καινούργια τους ποίηση.

—Μιὰ φάρσα νόστιμη, ὅπως κι ἄλλες φορὲς, εἶταν κ' ἡ φρετινὴ μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ. Τὸ πρῶτο ἑκατὴμερο τοῦ Νοέβρη σ' ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς ἐφημερίδες φιγουράριζε τὸ τηλεγράφημα τοῦ πρωτοβρίου Est-Europe ἀπὸ τὴ Στοκχόλμη, πού ἔλεγε :

«Τὸ Ἰνστιτούτο Νόμπελ εἶναι ἀπασχολημένο μὲ τὴν ἀπονομὴ τῶν φιλολογικῶν βραβείων τοῦ 1921. Ἡ ἐπιτροπὴ τέλειωσε τὴν ἐκθεσὴ τῆς. Σύμφωνα μ' αὐτὴν πρῶτος ἔρχεται ὁ ἄγγλος Τομὰς Χάρντι, δεῦτερος ὁ Μπέργκσον, τρίτος ὁ Ἐμίλ Μπουτρού.

Ἀλήθεια ἐξετάσανε μὲ προσοχὴ καὶ τοὺς τίτλους τοῦ Ἀνατόλ Φρανς, μὰ ἡ κρίσις εἴτανε ὁλότελα πι-

κρὴ γιὰ τὸ μεγάλο συγγραφέα, τόσο, πού τὸν χ' ἔρα-
χτηρίζει ἀ ν ἄ ξ ι ο τέτις διάκρισεις».

Ὅλος ὁ κόσμος διάβασε τὸ τηλεγράφημα αὐτό. Εἴτανε ἡ αὐθεντικότερη πληροφορία. Κι ἄξαρνε, στὶς 11 τοῦ Νοέβρη τὸ φιλολογικὸ βραβεῖο Νόμπελ 1921 ἀπονέμεται ἐπίσημα στὸν Ἀνατόλ Φρανς.

Μαζάρι νᾶπαρνε καὶ κενένας ἀπ' τοὺς δικούς μας, κείνους πού τὸ λαχταροῦν, τὸ «Ἀριστεῖο», κι ὅς τὸν κκεκαρδιζανε ἴσαμε τὴν παραμονή. ...

Κι ἀφοῦ ὁ λόγος γιὰ βραβεῖα, θὰ εἴτανε παράλειψη νᾶφήσουμε τὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Γκογκοῦρ. Τὸ πῆρε φέτος ὁ Ρενέ, ὁ συγγραφέας τοῦ Batouala.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Βελ. Φρέρη: ΣΥΡΙΑΝΟ (ν) ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (ν) Σύρα. Ἐκδότης: Γ. Σταθόπουλος. Δρ. ὁ. Νά, καὶ ἓνα βιβλίο πού δὲ ντρέπεται κανεὶς νὰν τὸ συστήσῃ ἀνεπιφύλαχτα. Συνεργάτες διαλεκτοὶ ἓνας καὶ ἓνας, Ψυχάρης, Παλαμάς, Φιλήντας, Θρασ. Σταύρου (Μελικέρτης), Βιβὴ Σκούρα (Graziella), Κική Λασκαράτου κλπ. καὶ δημοτικὴ πέρα πέρα ὁ Φρέρης κατάφερε κατὶ σημαντικὸ : νὰ μᾶς δώσει δηλ. τὸ πρῶτο δημοτικιστικὸ ἡμερολόγιο μαζί μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς χρόνο μὲ τὸ χρόνο θὰ μᾶς τὸ δίνει καλύτερο, ὅσο πού νὰ μᾶς τὸ δώσει μὲ τὸν καιρὸ τέλειο σὲ ὅλα. Ἀπὸ τὸ τρία πεζὰ τραγούδια πού δημοσιεύει ὁ Ψυχάρης σ' αὐτὸ ξανατυπώνουμε στὸ «Νουμά» τὸ πρῶτο, «ὁ ἀθάνατος ὁ πέφκος» πού εἶναι ἀληθινὰ ἀθάνατο.

Κ. Χρηστομάνου: ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΡΕΙΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ (φύλλα ἡμερολογίου). Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Ἐνα βιβλίο τέλεια ἐξαντλημένο, πού ἀναζητιώτανε, πού εἶχε διαβαστῇ πολύ, παραπολύ ἄμα πρωτοβγήκε, στὰ 1907 ῥωμυλῖκα καὶ πού χάρισε ἀρετὴ δημοτικότητα στὸ συγγραφέα τοῦτο μακαρίτη Χρηστομάνο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ διαβάζεται καὶ σήμερα εὐχάριστα, γιὰτὶ ἔχει σελίδες ἀρετῆς πού μοσκοβολάνε ἀπὸ ἀγνὸ λυρισμὸ κι ἄλλες σελίδες πού μποροῦνε νὰ περάσουν γιὰ λογοτεχνικὰ μοντέλα.

ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟΝ μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ καίμενον ὑπὸ Γερ. Πεντάκη. Ἐκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» 1921.

Φελίσε Κρόζιο: ΣΕΜΠΡΑΜΙΣ Ἀσσυριακὴ τραγωδία εἰς πρᾶξιν. Μετάφρ. Βίκτ. Πρατάνου. Ἐκδοσις Μιχ. Ζηκάκη, δρ 1.50

Γ. φόν. Ἀρμπουγκμαν: Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΖΙΓΚΕΣ δράμα σὲ τρεῖς φρες. Μετάφρ. Βίκτ. Πρατάνου. Ἐκδ. Μιχ. Ζηκάκη. Δρ. 1.50

Παύλου Νιρβάνα: ΒΙΒΛΙΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ μὲ ποιητικὸν πρόλογον Κωστὴ Παλαμά. Ἐκδ. Μιχ. Ζηκάκη. Δρ. 4. Διάφορα χρονογραφήματα πού ἀναφέρονται σὲ γυναίκεῖα ζητήματα. Γιὰ νὰ πιστέψουμε τὸν Παλαμά, ὁ Νιρβάνας καταφέρει

καὶ στὴν ἄχαρη μέση ἐφημερίδα
πού εἶναι συχνὰ τῶν ἀπολλώνιων τάφος
νὰ γίνεται «τῇ» γύρω ζωῆς λαμπρὸς
ζωγράφος.

Γ. Γκέγγεσταμ: ΠΑΛΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Μετάφρ. ἀπὸ τὸ Σουηδικὸ Ἰ. Ε. Χρησάφη. Ἐκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Δρ. 4.50. Στὸν πρόλόγόν του τὸ σύντομο (γιατὶ νᾶναι τόσο σύντομοι οἱ τέτιοι πρόλογοι τοῦ Χρησάφη, πού ἀποτελοῦνε, μορεὶ νὰ πεῖ κανεὶς, ἓνα εἶδος Σκανδιναβικῆς γραμματολογίας,;) μᾶς λέει ὁ μεταφράστης ποῖος εἶναι ὁ Γκέγγεσταμ καὶ ποιά σημασία ἔχουν ὡς ρομάντζο τὰ «Παλιὰ γράμματα». Ἡ ἐργασία τοῦ Χρησάφη, ὅπως τὸ ὑποδείξαμε στὸ περασμένο φύλλο, προχαρεῖ συστηματικὰ, μεθοδικὰ, μὲ πρόγραμμα. Εὐτυχῶς προχωρεῖ καὶ ἡ γλώσσα του ἔτσι.